

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΛΟΓΩΝ

Ἀπαγγελλομένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ
τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Ἀγγ. Βλάχου¹

Πρὶν ἢ ὅμως ἰδίᾳ περὶ ἑκατέρου αὐτῶν δια-
λάβωμεν, ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ παραμεινώ-
μεν μικρὸν εἰς φαινόμενον ἐξαιρέτως εὐχάριστον,
χαρακτηρίζον ἀμφοτέρω τὰ ποιητικὰ ταῦτα
ἔργα, τούτέστιν εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκλογὴν
καὶ τὸ κάλλος τῆς γλωσσικῆς αὐτῶν περιβολῆς.
Ὁ μὲν *Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ*, ὢν, κατὰ
τὸ ἀρμοδιώτατα ἐπιγεγραμμένον εἰς τοὺς στίχους
τοῦ ῥητὸν τοῦ Θεοκρίτου, πολλὰ Νύμφαι· «δίδα-
ξαν ἂν ὥρεα βουκολέοντα ἐσθλά», ὀρθότατα
ἐνόησεν, ὅτι ἡ μόνη προσήκουσα μορφή εἰς τὰς
ἐμπνεύσεις τῆς γνησίας δημοτικῆς τοῦ μούσης
ἦν ἡ γνησία καὶ ἀπερίστροφος δημοτικὴ γλῶσσα,
καὶ ταύτην γράφει μετ' ἀφελείας καὶ δυνάμειος
ἀναμνησκούσης πολλαχοῦ τὰ κάλλιστα τῶν
δημοτικῶν ἡμῶν ἁσμάτων. Ὁ δὲ τοῦ *Ἐρωτος*
καὶ τῆς *Ψυχῆς* ποιητῆς, ὁ τὸν πυρῆνα τοῦ
ῥαίου μύθου τοῦ Ἀπουληίου εἰς χαριέστατον
ποιητικὸν διήγημα ἀναπλάσας, ὀρθῶς ἐπίσης
ἐφρόνησεν, ὅτι ὁ εὐχρὸς μυθολογικὸς κόσμος τῶν
παλαιῶν χρόνων, ὁ ἀποτελῶν τὸ πλαίσιον τοῦ
ποιήματός του, μόνον διὰ τῆς καθαρειούσης ἡδύ-
νατο ἀρμονικῶς νὰ παρασταθῇ, καὶ ταύτην
ἔγραψεν, ἐγκρατῇ, καλλιπεῇ καὶ εὐτόνον. Τὸ
φαινόμενον τοῦτο τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγῶνος μετὰ
πολλῆς αὐτῶν χαρᾶς παρατήρησαν οἱ κριταί, καὶ
χαίρετίζουσιν αὐτὸ ὡς αἷσιον οἰωνόν τῆς ἐπὶ τὴν
εὐθεῖαν γλωσσικὴν ὁδὸν τροπῆς τῆς νέας ἑλλη-
νικῆς ποιήσεως. Ἀν δέ, ἀναφερόμενοι εἰς ὅσα
κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ περυσينوῦ ἀγῶνος περὶ τοῦ-
του ἐλέγχθησαν, λυποῦνται ὅτι καὶ τοῦ ἐφετεινοῦ
ἀγῶνος μαχηταὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν σκολίαν ἀλλ' εὐ-
κολον ἀτραπὸν, ἣν ἔταμον προχείρως οἱ πτοού-
μενοι τὸν ἀνάντη δρόμον τῆς καθαρειούσης καὶ
τῆς γνησίας δημοτικῆς, παρεγορεύονται ὅμως
ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἂν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐξηνεμώ-
θησαν ὅπου ἔπесαν κατὰ πετρῶν, ἐβλάστησαν
ὅμως καὶ ἐκαρποφόρησαν εἰς τὴν καρδίαν καὶ
τὴν διάνοιαν ποιητῶν, ὧν τὸ εὐσώωνον παρὸν δο-
κιμώτερον ἐγγυᾶται τὸ μέλλον.

Τὸν *Τραγουδιστὴν τοῦ Χωριοῦ* ἀποτελοῦ-
σιν εἰκοσιεῖς ποιήματα ἐκ χιλίων περίπου στίχων,

ὧν τὰ θέματα, ἀληθεῖς καὶ ἀνεπίπλαστοι ἐμ-
πνεύσεις τῆς δημοτικῆς μούσης, ἀναφέρονται
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ὀρεινὸν βίον τοῦ
πλάνητος ποιμένος, εἰς παραδόσεις δημοτικὰς,
εἰς εἰδυλτικὰς σκηνὰς καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς τὸν
πλήρη δρόσον καὶ αὔρας ὀρεινῆς ποιητικὸν κό-
σμον τοῦ ἀγρότου Ἑλλήνος. Τὰ θέματά του
δὲ ταῦτα ἀναπτύσσει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ
ποιητῆς ἐν πάσῃ τῇ φυσικῇ ἀφελείᾳ καὶ δυνά-
μει τῆς δημοτικῆς μούσης, φυσικὸν καὶ ἀψιμυ-
θίωτον ἔχων τὸ αἶσθημα, διευγῆ τὴν ἐρμηνείαν,
ἀπείριπτον ἐν γένει τὴν ἔκφρασιν, καὶ τὴν γλῶσ-
σαν αὐτοῦ γνησίαν καὶ ἀψευδῆ δημοτικὴν, πλὴν
λέξεων τινῶν σπανίων καὶ δυσνοήτων εἰς τοὺς
πολλούς, αἵτινες ἡδύναντο κάλλιστα νὰ λείψωσιν.

Οἱ στίχοι τοῦ *Τραγουδιστοῦ*, ἀνομοιοκατά-
ληκτοι οἱ πλεῖστοι, εἶνε ῥέοντες μὲν καὶ ἀβία-
στοι, ἀλλ' ἐλέγχουσι πολλαχοῦ νεανικὴν ἔτι
ἀπειρίαν, καταφεύγουσι δ' ἐνίοτε εἰς ἀποκοπὰς
καὶ συνιζήσεις κακορῶνους, ἅς εὐχερέστατα ἡδύ-
νατο ν' ἀποφυγῇ κάλαμος μᾶλλον ἡσκημένος.
Τοῦ μικροῦ ὅμως τούτου κ' εὐκόλως διορθουμέ-
νου περὶ τὴν μορφήν ἐλαττώματος καιριώτερον
εἶνε ἡ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν
ποιημάτων παρατηρουμένη ἀνωμαλία, ὧν τὸ
ἥμισυ σχεδὸν εἶνε πολὺ τῶν ἄλλων ἀσθενέστερον,
κατὰ τε τὰς ἰδέας καὶ τὴν ἔκφρασιν, ἐξολισθαί-
νει δ' ἐνίοτε, καίτοι σπανίως, εἰς νοήματα βου-
κολικώτερα καὶ πλέον τοῦ πρέποντος ἀνεμμένα.

Εἰς δείγμα τοῦ ποιητικοῦ ταλάντου τοῦ γρά-
ψαντος τὸν *Τραγουδιστὴν τοῦ Χωριοῦ* ἔστω-
σαν τὰ ἐπόμενα τρία ποιήματα :

Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀργαλειοῦ

Ἡ Ζερβοπούλα ἡ ὁμορφὴ κ' ἀρχοντοβγατέρα
ἔς τὸν ἀργαλεῖο τῆς ὕφαινε κ' ἀνάρια ἐτραγουδοῦσε :

Διασίδι, καλοδιασίδι, γνεμμένο ἔς τὸ νυχτέρι,
Διασίδι μ' ὄντας σ' ἔγνεθα τὸν συγχωνειρευόμενον·
Διασίδι, ὄντας σ' ἐδιάζομουν, ἤρθεν ἀπὸ τὰ ξένα·
Διασίδι, ὄντας σ' ἐτύλιγα ἔς τὴν ἐκκλησίαν τὸν εἶδα·
Διασίδι, ὄντας σ' ἐκύλινα μῶστείλειν ἀρραβώνα.

Παίξε, ἀργαλειέ μου, βρόντησε, . . πέτα χρυσή σαίτα,
τρίψτε καυμένα γένεια μου, βασιτάτε τὸν ἥχό μου,
νὰ βγοῦν τὰ ὑφάδια γρήγορα, νὰ βράβω τὰ προικιά μου,
Γιατ' ὁ καλὸς μου βιάζεται, βιάζεται νὰ μὲ πάρῃ.

Ἡ Βοσκούλα

Βοσκούλα μαυρομάτα μου, τῆς ἐρημιᾶς νεράϊδα,
Μάγισσα τῆς σπηλιᾶς ξανθὴ καὶ τοῦ βουνοῦ καμάρι,
Γιατ' ἀνεβαίνει τὸν γκρεμό καὶ τὸ στεφάνι ἀπ' αὐτοῦ,
καὶ κόβεις μῆλα ἀπ' τὴ μηλιά τὴν παραφορτωμένη,
καὶ καρτερεῖς 'ς τὸ διάσελο, τὸ μονοπάτι πιάσεις,
μὲ τὸ κοπάδι νὰ διαβῶ νὰ μὲ πετροβολήσῃς,
νὰ μοῦ προγγῆς τὰ πρόβατα, νὰ μοῦ σκορπῆς τὰ γίδια,
καὶ νὰ γελᾷς, νὰ χιρίσεις; Κατέβα ἔδω, 'ς ἐμένα.
Μὴν τὰ πετᾷς τὰ μῆλά σου, φέρε τα 'ς τὴν ποδιά σου,
φέρε τα καὶ 'ς τὸν κόρφο σου, γιὰ νὰ τὰ φάμε ἀντάμα.
Ἔλα 'ς τὴν πέρα τὴν πλαγιά, ποῦν' ἢ πολλαῖς ἢ λεύκαις
καὶ τὰ βρουπάκια τὰ ψηλά, ὅπου'ν τὸ μαντρί μου,
καὶ στάνῃ καὶ παράστανη, νὰ ἰδῇς τὰ κρῦα νερά μου,
καὶ ταῖς γλυκαῖς μου ταῖς βοσκαῖς. Ἔλα νὰ ἰδῇς βοσκούλα,
τὰ ἱσκιερά τὰ ὀρμάντα μου. Ν' ἀρμῆξω τὸ κοπάδι,
νὰ φᾶς βουνίσιο ἀφρόγαλα κι' ἀνθότυρο παγούδα,
ἄσπρη, γλυκεῖα, μοσχόβολη 'σάν τῶμορφο κορμί σου.
Καὶ 'σάν τὰ βγάλω ἀπ' τ' ἄρμεγμα καὶ πᾶν γιὰ νὰ βο,
[σκήσουν-
τὰ γίδια 'ς τ' ἀγριοπρίναρα, τὰ πρόβατα 'ς τὰ πλάγια,
ἐμεῖς 'ς τὸ φρύδι τ' αὐλακιοῦ, 'ς τοῦ βρουπακιοῦ τὸν ἴσκιο,
θὰ ξαπλωθοῦμε γιὰ δροσιά. Κ' ἐγὼ θὲ νὰ σοῦ πάρω
μὲ τὴν γλυκεῖα φλογέρα μου τῶμορφο τὸ τραγοῦδι,
ποῦ μοῦ τὸ μάθαν ἡ Ξωθιαῖς. Ἔλα βοσκούλα, ἔλα!
ἔλα, . . . γιατί 'σάν νυχτωθῶ μονάχος ἐκεῖ πέρα,
ἀπὸ τὰ δάσα, ἀπ' ταῖς σπηλιάς, ἀπ' τὰ βαθεῖα λαγκαθία
κι' ἀπ' τὰ κρεμάμενα νερά χιλιάδες θὰ προβάλλουν
τῆς ἐρημιᾶς ἢ ὠμορφαῖς, τῆς νύχτας ἢ νεράϊδαις,
γιὰ νὰ μὲ πάρουν 'ς τὸ χορό, γιὰ νὰ μοῦ εἰποῦν τραγοῦδια,
καὶ γιὰ νὰ παίξουνε μαζί. Ἔλα, βοσκούλα ἔλα!

Τὸ γεφύρι τοῦ Μανώλη

Τοῦ Ἀγγελοκάστρου ὁ Βασιλεὺς διαλάλησε μιὰ μέρα
—Ποῖος ἔμπορεῖ τὴν λίμνη μου νὰ σπεῖρῃ πέρα πέρα,
καὶ ποῖος 'ς τὰ σύγνεφα ψηλά κοπάδια νὰ βοσκῇ;
'Σ τὸ ρέμμα τοῦ Ἀσπροπόταμου ποῖος ἔμπορεῖ νὰ στήσῃ
'ς τὸ χροῖο ἀπάνω πέτρινο γεφύρι; Ἄς ἔρθῃ ἐμπρός μου.
Διαμάντια, ἀσῆμι, μάλαμμα, κι' ὅλο τὸ βίος τοῦ κόσμου
νὰ τοῦ χαρίσω ἀμέτρητο.
Δὲν ἄνοιξε ἓνα στόμα,
κι' οὐδ' ἓνας δὲν ἐμίλησε. Ὡραῖς περνοῦν ἀκόμα,
κι' ἀπὸ τὰ πλήθη ὠμορφοπληρῆς 'σάν σταυραχτὸς πετιέται,
καὶ πᾶσι κοντὰ 'ς τὸ βασιλεῖα, καὶ τέτοια ἀπολογιέται.
—Τὴ λίμνη σου ἂν δὲν μπορῶ νὰ σπεῖρῃ, νὰ θερίσω,
οὔτε 'ς τὰ σύγνεφα ψηλά κοπάδια νὰ βοσκῇσω,
ὅμως γεφύρι πέτρινο μπορῶ νὰ θεμελιώσω
'ς τὸ ρέμμα τοῦ Ἀσπροπόταμου 'ς τὸ χροῖο ἀπάνω. Ὡς τόσο,
διαμάντια, ἀσῆμι, μάλαμμα κι' ὅλο τὸ βίος τοῦ κόσμου
δὲ σοῦ γυρεύω χάρισμα. Γυναίκα, ἂν θέλῃς, ὅς μου
τὴν κόρη σου.

Εἶχε ὁ βασιλεὺς, τοῦ γάμου του βλαστάρη,
μιὰ θυγατέρα μοναχῇ. τῆς γῶρας του καμάρι,
κι' ἀπὸ καιρὸν ὁ ὠμορφοπληρὴς τὴν κόρη του ἀγαποῦσε.
Κρυφὰ τὸν ὀνειρεύεταν κι' αὐτὴ καὶ τὸν πονοῦσε.
Ὅμως δὲν ἦτον βολετό, τοῦ θρόνου αὐτὴ βλαστάρη,
ἄνδρα τὸν πρωτομάστορα τῶν γεφυριῶν νὰ πάρῃ.
Δίνει τὸ λόγο ὁ βασιλεὺς.

—Λεβέντη, τῶνομά σου;

—Μὲ λὲν Μανώλη, βασιλεῖ.

—Ὅμως, καλὰ στοχάσου·
ὁ χρόνος ἂν παραδιαβῇ, καὶ δὲν τὸ θεμελιώσης,
μὲ τῶμορφο κεφάλι σου τὸ τάμμα θὰ πληρώσης.
Ἀρχίζει σύνταχα ἡ δουλειά. Σὰν γίγαντοι πιθῶνουν
πέτρα σὲ πέτρα οἱ μάστοροι, καὶ χτίζουν κι' ἀσβεστῶνουν.
Ὅμως πέτρα πολὺ ψηλοὶ οἱ βράχοι ἐκεῖ ὑψονόταν,
τὸ ρέμμα τοῦ Ἀσπροπόταμου ἦ'αν πολὺ βαθύ,
κι' οὔτε θεμέλιο μπορεῖ ἐκεῖ ποτὲ νὰ σκεπῶνθῃ.
Ὅ, τ' ἔχτιζαν ὅλημερὶς τὴν νύχτα γρεμιζόταν.

Θλίβετ' ὁ νηὸς.

Ἡ ἀγάπη τοῦ κρυφὰ τὸν συντυχαίνει.
—Χωρὶς ἐλπίδα, ἀφώτιστοι, θολοὶ, σκοτεινιασμένοι
πέρασαν χρόνοι ὀλόβολοι, καὶ τώρα ποῦ σιμῶνε
νὰ φέξῃ ἡ αὐγὴ μας ἡ γλυκεῖα, κι' ἡ πίκραις μας κι' οἱ πόνοι
νὰ σβύσουν 'σάν τὴ καταχνιά, βογγᾷς, καλέ μου, ἀκόμα;
—Καυμένη, δὲν μὲ κλαῖς καὶ σὺ! τοῦ γάμου μας τὸ στρώμα
τάχα 'σάν ποῦ ὀνειρεύεσαι; . . . Εἶν' τὰ βουνὰ ψηλά,
τὸ ρέμμα τοῦ Ἀσπρου εἶνε βαθύ, κι' ὀλόγοργο κυλᾷ,
κι' οὔτε θεμέλιο στέρησαν ὡς σήμερα οἱ μάστοροι.
Ὅ, τὴν μέρα χτίζεται γαλᾷ τὴν νύχτα, κόρη.
Κι' ἂν μέσ' στοῦ χρόνου δὲ στηθῇ ἀκέρη τοῦ γεφύρι·
πᾶρε μου τὸ κεφάλι ἐσὺ, καὶ σὺρ' τοῦ ἐσὺ τοῦ κύρη,
νὰ πληρωθῇ τὸ τάμμα του.

—Κλαίει τὸ παλληκάρη,
κλαίει σιμὰ κι' ἡ ἀγάπη του.

Μιὰ νύχτα μὲ φεγγάρι,
τ' ἀστέρι τοῦ μεσονυχτιοῦ τὸ λαμπερὸ ὅταν σκάξῃ,
τὸ πατρικὸ τὸ κάστρο τῆς ἡ κόρη τ' ἀπαριάζει,
καὶ πᾶσι 'ς τὸν Ἀσπροπόταμο. Κάθετα μέσ' τὴν ἄκρη,
καὶ τ' ἀφρισμένα του νερά τὰ ραίνει μὲ τὸ δάκρυ.
Νεράιδες ἀπ' τὰ κύματα πηδοῦν χειροπιασμέναις
καὶ σταίνουν τοὺς πλεκτοὺς χορούς. Ἡ ὀχθιαῖς καμαρω-

[μέναις
ἀντιλαλοῦνε τοὺς ἀχούς. 'Σ τ' Ἀγραφα ἀσπρογαλλιάζει
ἡ χαρσυγούλα· ὁ αὐγερινὸς λαμπρὸς λαμπρὸς σταλάζει
'ς τὸ μέτωπό της τῶμορφο ἀχτίδες διαμαντέναις·
τ' ἄλλα τ' ἀστέρια ἀγνίζουσι. Γελοῦνε σμαραγδέναις
γῶρῳ ἢ κορφαῖς Ἡ ξωτικαῖς λυοῦν τοὺς πλεκτοὺς χο-

[ρούς των,
καὶ χάνονται 'ς τὰ ρέματα, κι' ὀπίσω τοὺς ἀχούς των
ἀκόμ' ἀντιλαλοῦν ἡ ὀχθιαῖς. Ἀπ' ὄλαις μιὰ μοναχῇ
εἶδε τὴν κόρη ὀπώκλαιγε, καὶ τὴν ρωτᾷ τί νάχῃ.
Τὸ μυστικὸ τὸν πόνο της ἡ κόρη φανερώνει.

—Βασιλοπούλα, ἄδικα κλαῖς· γεφύρι δὲν στερνόνει,
οὔτε θεμέλιο στάνειται 'ς τὸν Ἀσπρο, μὰ τὰ μάτια μας,
κόρη ἂν δὲν ἔρθῃ ἀπάρθενη σκλάβα μέσ' τὰ παλάτια μας.
Εἶπε κι' ἐγάθηκε κι' αὐτὴ 'ς τοῦ ποταμοῦ τὸ κύμα,
τὸ κύμα ὁπώγειν' ὑστερα βασιλοπούλας μνημα.
Ἐδῶσε ὁ ἥλιος. Πελεκοῦν οἱ μάστοροι καὶ χτίζουσι
στερνόνουν τὰ θεμέλια των· κι' ἀπ' τότε δὲν βουλίζουν
'ς τὸ ρέμμα, οὔδ' ξεπερνοῦνται· κι' ἀπ' τότε κάθε βράδυ,
'σάν πέρασε τὸ μεσάνυχτο κι' ἐσφιγγε τὸ σκοτάδι,
ἄκουε ὁ πρωτομάστορας τραγοῦδι γνῶριμό του
νὰ γαίνῃ ἀπ' τὰ βαθεῖα νερά· ἄκουε κι' ἀπ' τὸν καὶμὸ τοῦ
ξυπνὸς στὴν ἀκροποταμιά ὀλονυχτὶς γυροῦσε·
τὸ μυστικὸ τὸν τραγοῦδοῦν νὰ μᾶθῃ δὲν μπορούσε.
—Καὶ τὸ γεφύρι στένεται κι' αὐτὸς τὸ καμαρόνει —
ὡς π' ἄκουσε ἡ Ξωθιαῖς νὰ λέν: «Γεφύρι δὲ στερνόνει,
οὔτε θεμέλιο στάνειται 'ς τὸν Ἀσπρο, μὰ τὰ μάτια μας,
κόρη ἂν δὲν ἔρθῃ ἀπάρθενη σκλάβα μέσ' τὰ παλάτια μας»,
κι' ὡς ποῦ μαθεύτηκε ὁ χαμὸς τῆς κόρης πέρα πέρα.

Μῆνες περνοῦν. Ἡ ὕστερη τοῦ χρόνου φτάνει μέρα,
Κι' ὅσο νὰ πάρῃ ὁ ἴσκιος τῆς κι' ὁ ἥλιος τῆς νὰ γεῖρῃ,
Θεμελιωμένο ἐπρόβαλε κι' ἀκέρη τοῦ γεφύρι.

'Σ τὸν πικραμένο βασιλεῖα, ποῦ μέρα νύχτα κλαίει
τῆς μοναχῆς τοῦ τὸν χαμὸ, ἐρχεται ὁ νηὸς καὶ λείει:
Σῶσθησα τὸ γεφύρι μου, ψηλὸ καὶ στοιχειωμένο,
καὶ τῶμορφο κεφάλι μου δὲν θὰ τὸ ἰδῇς κομμένο.
Διαμάντια, ἀσῆμι, μάλαμμα καὶ βίος δὲν σοῦ ζητοῦσα.
Τάμμα τὴν κόρη σου ἤθελα ὅπου τὴν ἀγαποῦσα.
Καὶ τώρα ποῦ τὸ στέρησα, θὰ πάω νὰ τὴν εὐρῶ.

Καὶ πᾶσι καὶ ρίχνεται κι' αὐτὸς 'ς τοῦ Ἀσπρου τὸ νερό.

Τὸ ποίημα Ἔρωτος καὶ ψυχῇ εἶνε καλλιμόρφον
καὶ καλλιεπὲς λυρικὸν διήγημα ἐξακοσίων περί-
που στίχων, ἐν καθαρευουσίᾳ γλώσσῃ καὶ σχεδὸν
ἀψόφῳ στιχουργίᾳ, βάσιν αὐτοῦ ἔχον, ὡς προε-
λέγομεν, τὸν χαρίεντα μῦθον, ὃν παρέδωκεν ἡμῖν
ἡ ἀρχαιότης διὰ τῶν μεταμορφώσεων τοῦ Ἀπου-
λίου. Ὁ ποιητὴς δὲν ἠκολούθησεν, ὁρθῶς ποιῶν,

τὸν ἀφρικανὸν μυθογράφον καθ' ὅλην τὴν μα-
κρολόγον, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἄστοχον ἀνέλιξιν τῆς
ἀρηγήσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ συνέπτυξε τὸν ἀντίον
μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ καλαισθησίας τὰς
κυριωτέρας τοῦ μύθου περιπετείας εἰς ἄρτιον διή-
γημα, ἀρχόμενον ὡς ἑξῆς :

Πότνια μήτερ, διατί
τὸ βῆμά σου ἐδῶ σὲ φέρει ;
Εἰς τὰς ἐρήμους τί ζητεῖ
ἡ ἀργυρόπεζα Κυθέρεια,
καὶ τοῦ Ὀλύμπου τὰ αἰθέρια
ἀφίνει μέρη ;

Ἄποια μέλαινα φροντίς,
ἢ μέλλημα σὲ θλίβει ποῖον ;
Πρὸς τί ἀνόσιος ρυτίς
ρικνοὶ τὸ μέτωπον τ' ἀμβρόσιον,
καὶ φεύγεις σύννοους τὸ συμπόσιον
τῶν Ὀλυμπίων ;

Τὸ χεῖλός σου τὸ ἀγαστὸν
ποῖα συνέστειλεν ὁδύνῃ ;
τίς χόλος συγκρατεῖ κλειστόν ;
πρὸς τί τὸ ζεῦγος τὸ σαπφείρινον
τῶν ὀφθαλμῶν σου δάκρυ πύρινον
ἀφθόνηως χύνει ;

Μὴ τις ἐπέσυρε Θεὸς
τὸν ἔρωτά σου ἢ τὸ μῖτος ;
ἢ μὴ ὁ Ἄρης ὁ σκαιός,
πρὸς ὃν ἐμπνέεις τόσον ἡμερον,
νὰ σὲ λατρεύῃ πλέον σήμερον
ἐπαυσεὶν ἴσως ;

Ἢ μὴ θνητὸς τις εἰς τὴν γῆν
Σ' ἀπασχολεῖ ; εἰπέ μοι τέλος.
Μίαν προσμένον προσταγὴν,
καὶ ἡ φαρέτρα μου ἐκρήγνυται,
καὶ εἰς τὸ στήθος τοῦ ἐμπήγνυται
βαθὺ τὸ βέλος.

Τέκνον μου, εἶπεν ἡ θεά,
καὶ μῦρα χύνουσι τὰ χεῖλην,
ἡδύπνοα καὶ ἀγλαά,
καὶ τ' ἄνθ' ἡδονικῶς ἐρρίγησαν,
κ' αἱ ἀηδόνες πᾶσ' ἐσίγησαν
ἐνῶ ὠμίλει.

ὦ τέκνον μου, ἐὰν σιγῶ,
ἄλγος δριμύ τὸ στήθος βόσκει,
καὶ ὑποφέρω καὶ ἀλγῶ,
τὴν δὲ ψυχὴν μου πόνος μύχιος
καὶ τὴν ἡμέραν καὶ παννυχίος
βαθὺς τιτρώσκει.

Ἀθικτα ἴστανται μακρὰν
τὸ νέκταρ καὶ ἡ ἀμβροσία·
τὸ δάκρυ μου τροφὴν πικρὰν
θα ἔχω τοῦ λοιποῦ ἡ δειλίας,
ἀφοῦ νὰ ζῶ θέλει ἀνίλειος
ἀθανασία.

καὶ διηγεῖται ἡ θεὰ εἰς τὸν υἱὸν τῆς, ὅτι θνητῆς
γέννημα, ὑπερφυῖς τὸ κάλλος, ἀλλ' ἀπαθὲς καὶ
ἀγέρωχον, ἡρήμωσε τοὺς ναοὺς τῆς ἐν Κύπρῳ καὶ
εἰλκυσε ἀθρόους τοὺς πρῶην λάτρες τῆς θεᾶς
πρὸ τῆς θνητῆς ἀλλ' ἀναισθήτου καλλονῆς τῆς.

Ἦτις μου,
λέγει τέλος,
πέταξον ταχύς
καὶ ὅλην ρίψε τὴν φαρέτραν

εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ψυχῆς.
Καὶ ἂν τολμῶσιν ἄς δοξάζωσι,
καὶ ὡς θεῶν ἄς ἐορτάζωσι
αὐτὴν τὴν πέτραν.

Ἀφοῦ αὐτὴ ἀπαξιοῖ
νὰ ρίψ' εἰς τοὺς θνητοὺς τὸ βλέμμα,
ἄς δοκιμάσωσι θεοί !
Λοιπὸν τὰ βέλη σου ἐτοίμασον,
καὶ τὴν καρδίαν τῆς δοκίμασον,
ἂν ἔχῃ αἶμα !

Ὁ Ἔρως ὑπακούει εἰς τὸ μητρικὸν παράγγελμα,
καὶ καθίπτεται εἰς Κύπρον, ὅπου ἐν μέσῳ τῶν
κῆπων τῶν πατρικῶν ἀνακτόρων εὐρίσκομεν πλα-
νωμένην τὴν βασιλόποιδα Ψυχὴν.

Ἐν μέσῳ ἄλσους μυροδόλου
ὅπου ὁ πόντος ἀντηχεῖ,
Κ' ἐντὸς διηριθμένου θόλου,
τοῦ θέρους φεύγουσα τὸν ἥλιον,
ὥσπερ ὑπόσκιον ἀνθύλλιον
μέν' ἡ Ψυχὴ.

Τοῦ οἴκου τοῦ καλλιμακράρου
μακρὰν, ἀνέραςτος, σεμνὴ,
Μακρὰν τοῦ πατρικοῦ μεγάρου
ἐφέρετο δίκην δραπέτιδος,
νύμφης τῆς θείας Κυνηγέτιδος,
ἣν καὶ ὕμνεϊ.

Πλὴν ἐνῶ ἴσταται ρεμβώδης
ἐν τῇ μονήρει πρασιᾷ,
ποῖα ὠδὴ μυστηριώδης
μακρόθεν αἴφνης ἐπτερόγισσε,
κ' ἡ κόρη μυστικῶς ἐρρίγησε,
κ' ἐνθουσιᾷ ;

Ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ πόντου βλέπει,
νεφῶν ἐν μέσῳ ἐλαφρῶν,
Σειρήνας ἐν ἀφρώδει σκῆπῃ
ξανθὰς κ' ἐφίππους ἐπὶ Τρίτωνας
καὶ Ναϊάδας λευκοχίτωνας
μέσῳ ἀφρῶν :

Ὁ ἥλιος δύνει, χρυσίζει τὸ κύμα,
ἀπλοῦται ἡ δεῖλη,
Ἄλλ' ἕτερος Φοῖβος χρυσοῦς παραχρῆμα
ἰδοῦ ! ὁ ἀνατεῖλη.
Θεὸς τῶν Σειρήνων, Θεὸς τῶν Ζεφύρων
θα φθάσῃ εὐπρότερος,
Ἐν μέσῳ ἡμέρων καὶ μέσον ὄνειρων,
ἐνακήπτει ὁ Ἔρως.

Θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀκόπως ἀνάσσει
καὶ πάντων τῶν ὄντων·
ἡλίους καὶ ἄστρα καὶ γῆν συσταράσσει
κ' αἰθέρα καὶ πόντον.
Σιγᾷ τῶν τυράνων ἐμπρός του τὸ πνεῦμα
κ' ἡ λαίλαψ δεσμία.
Ἀλλὰ τὸν δεσμεύει ἐν μόνον νεύμα,
θνητὴ ἐρασμία.

Βομβοῦν ἐν μαγικῇ ἐκστάσει
ἀκούει τ' ἄσμα ἡ Ψυχὴ,
κ' ἐρωτικῶς τὴν συνταράσσει.
Ὁ κόλπος τῆς σφοδρῶς κυμαίνεται
καὶ ἡ καρδιά τῆς θερμαίνεται
ἐν ταραχῇ.

Καὶ πλε' εἰς ὀνειρώδεις ὕπνους·
ἡ δὲ πνοὴ τῆς, ὡς ὁσμὴ
ἀνθρώπου, ἵπταται μυρίπνοος,
τὴν χρυσάλλιδά ἐκβαλχέουσα,
ἥτις τὴν κόμην τῆς θωπεύουσα
περικοσμεῖ.

Οὕτω προσδίδει αὐτὴν ὁ Ἑρως καὶ τανύει τὸ τό-
ξον τοῦ ἱνα πλήξῃ τὰ στήθη της· ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ
ἀτονεῖ, ἡ καρδιά τοῦ ταράσσεται, καὶ ἀντὶ τὰ
πλήξῃ αὐτὸς ἐπλήγη. Ἡ Ἀφροδίτη μανθάνει
τὸν αἰφνίδιον ἔρωτα τοῦ υἱοῦ της πρὸς τὴν Ψυ-
χὴν, καὶ μαινομένη ἐξ ὀργῆς προσφεύγει εἰς τὸν
Δία, ζητοῦσα ἐκδίκησιν. Ὁ τῶν Θεῶν ὕπατος
στέλλει λοιμὸν εἰς τὴν Κύπρον, τὸ δὲ χρηστή-
ριον τῶν Δελφῶν, ἐρωτηθὲν περὶ τῆς θεραπέας
τοῦ κακοῦ, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἐξωργισμένη Κύ-
πρις ζητεῖ ἱλαστήριον θῦμα τὴν καλλίστην θνη-
τὴν. Οὕτως ἄγεται εἰς θυσίαν ἡ Ψυχὴ. Ἀλλ' ἐκ
μέσου τῆς πενθίμου πομπῆς ἀναρπάζουσιν αὐτὴν,
ἐκ προσταγῆς τοῦ Ἑρώτος, οἱ Ζέφυροι καὶ φέ-
ρουσιν εἰς μαγικὸν ἀνάκτορον, αὐστηρῶς παραγ-
γέλλοντες νὰ μὴ ζητήσῃ ποτὲ νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ
τὸν μυστηριώδη νυμφίον, ὅστις ἔμελλε διὰ νυ-
κτός νὰ τὴν ἐπισκέπτεται. Ἡ Ψυχὴ, εὐπειθὴς τὸ
κατ' ἀρχάς, παραδίδει τέλος περιέργως τὴν προσ-
ταγὴν. Ἀς ἀκούσωμεν τὸν ποιητὴν περαινόντα
τὴν διήγησιν.

Ἦδη ἐν τῷ νυμφίῳ λέκτρῳ
ἐν μύσῳ κεῖται καὶ ἡλέκτρῳ
ἀδηνουοῦσα ἡ Ψυχὴ.
Σφριγᾷ, καὶ τρέμει, καὶ ἀγάλλεται,
φύβου κ' ἐλπίδος μέσῳ πάλλεται...
καὶ χαίρει καὶ ἀνησυχεῖ.

Πλὴν τέλος φθάνει, τὸν ἀκούει
τὸν ψηλαφᾷ· αὐτὸς τὴν λούει
εἰς δρόσον θεῶν ἀσπασμῶν.
Ἐκεῖνη ὡς κισσὸς ἐλίσσεται
περὶ αὐτόν· τὴν περιπτύσσεται
ἐν μέσῳ σφριγηλῶν σπασμῶν.

Τὸ φίλημά της μελωδία,
καὶ ἡ πνοὴ τοῦ ευωδία·
τὴν κόμην τὴν χρυσοστεφῇ,
ἥτις βακχεύει μὲ τὰ μυρὰ της,
μὲ τὴν μικρὰν θωπεύει χεῖρά της·
ὅλ' ἡ ζωὴ της εἶν' ἀφῇ.

Νῦν ὁ ἐράσμιος ὑπνώττει·
Κ' ἰδοὺ ἐκεῖνη ἐν τῷ σκότει
ἄκρῳ ἐγείρεται ποδί,
τὸ στήθος εἰς παλμούς ἐκρηγνύται,
τὸ αἶμα εἰς τὰς φλέδας πύγνυται...
βαδίζει, μένει, ὀρρωδεῖ.

Τέλος ἀνάπτει τὴν λυχνίαν...
ὦ θάμβος! ποῖαν οὐρανίαν
φέγγει μορφήν θεοπρεπῇ!
Λάμπουν αἰγλήεντα τὰ δῶματα,
καὶ τὰ σαπφειρινὰ τῆς ὅμματα
ἐκλείσαν, ὡς ἐν ἀστραπῇ.

Τρέμει, ριγεῖ, ποιεῖται... κύπτει,
Κ' εἰς τὴν καλὴν μορφήν τοῦ πίπτει
ἐλαίου χλιαρὰ σταγόν.
Κ' ἐνῶ ἐν τρώμῳ ἀποσύρεται,
ἐκεῖνος ἐξαλλος ἐγείρεται,
βροντῶν δεινῶς καὶ σμαραγῶν

Ἐπίορχε! κραυγάζει τέλος,
Δὲν σὲ φονεύω μὲ τὸ βέλος,
οὐχί! αὐτὸ δὲν σοὶ θωροῶ.
Τὸ μνήμα, γύναιον ἀπαίσιον,
θὰ ἦτο διὰ σὲ θεσπέσιον,
οὕτως ἐγὼ δὲν τιμωροῶ.

Ὀλυμπον, νέκταρ, ἀμβροσίαν,
τὸ πᾶν, κατέλιπον θυσίαν,
τὸ πᾶν, πρὸς χάριν σου, θνητή,
ὁμόσας εἰς τὰ θεῖα δῶματα
ποτὲ εἰς τὰ γλαυκὰ σου ὅμματα
νὰ μὴ φανῶ ἐν τῷ φωτί.

Εἶμαι ὁ Ἑρως· ἴθι σ' ἀφῆσω!
ἰδοὺ πῶς θὰ σὲ τιμωρήσω.
Κ' ἐνῶ αὐτὴ γονυκλινῆς
πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἐκυλίετο
κ' εἰς δάκρυ καὶ ὀνείδωτο
σφαδάζουσα χαμαὶ πρηνής.

Πηδᾷ ἐπὶ τοῦ παραθύρου,
κ' εἶν' ἔτοιμος εἰς τοῦ ἀπέρου
νὰ περυγίσῃ τὸ κενόν.
Ὅρμῳσα ὡς δορκὰς ἐγείρεται,
σφίγγει τοὺς πόδας τοῦ, καὶ σύρεται
μαζὶ τοῦ εἰς τὸν οὐρανόν.

Πλὴν εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος
τὴν ἀπελάκτισεν ὁ Ἑρως.
Ἐκεῖνη ἔρρηξε κραυγὴν,
καὶ ὡς ἀστὴρ διὰ τῶν πίπτουσα
ἀφύπνισε τὸν πόντον, τύπτουσα
τὰ ὕδατα μὲ σμαραγῇ.

Τοιοῦτον τὸ καλὸν ποίημα, οὐτινος τὴν ἔμ-
πνευσιν ἤντησεν ὁ ποιητὴς ἐκ τοῦ μυθολογικοῦ
κόσμου τῶν ἀρχαίων, ὃν φαίνεται μετ' ἀγάπης
μελετήσας καὶ ποιητικῶς ἐνστερνωθεὶς. Καθ' ὅ-
λην τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μύθου τοῦ παραμένει
ἀδιαπτῶτως, κατὰ τε τὰ νοήματα καὶ τὴν ἐκ-
φρασιν αὐτῶν, ἐν τῇ φανταστικῇ σφαίρᾳ τοῦ
παλαιοῦ κόσμου, οὐδαμῶς δὲ σχεδὸν ἀπαντᾷ τις
νεωτεριστικὴν χροιάν παραβιάπτουσιν τὴν ἀρ-
μονίαν τοῦ ὅλου, πλὴν ὀλιγίστων λέξεων (οἷον:
ρεμβώδης, ἡλεκτρίζετο, σκορπᾷ στεναγμούς, πηδᾷ
ἐπὶ τοῦ παραθύρου, κτλ.), ὧν ἡ ἀπαραίτητος
ἀποκάθαρσις δὲν εἶνε βεβαίως δυσχερής. Ἐν μι-
κρᾷ προσημειώσῃ, ἥτις ἡδύνατο κάλλιον νὰ
λείπῃ, ἐφιστᾷ ὁ ποιητὴς τὴν προσοχὴν τῶν κρι-
τῶν, πλὴν τῶν ἄλλων ἀρετῶν τοῦ ποιήματος, καὶ
εἰς τὴν ἐν αὐτῷ λανθάνουσαν ἀλληγορίαν. Ἀλη-
θὲς εἶνε, ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Ἀπουληίου οὐ μόνον,
φυσικῶς τῷ λόγῳ, πολλοὺς τῶν ἐρμηνευτῶν καὶ
μυθολογούντων ἀπησχόλησε, ζητοῦντας ν' ἀνεύ-
ρωσιν ἄλλος ἄλλην φιλοσοφικὴν ἀλληγορίαν ὑπὸ
τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην μυθοπλαστίαν, ἀλλὰ καὶ
ποιητὰς ἔτι παρήγαγεν εἰς ἀλληγορικὴν αὐτοῦ
διάπλασιν καὶ φιλοσοφικὸν οὕτως εἰπεῖν χρωμα-
τισμόν. Τοιαύτην τινὰ φιλοσοφικὴν ὑστεροβου-
λίαν ὁμολογοῦσι μετὰ χαρᾶς οἱ κριταί, ὅτι δὲν
εὔρον ἐν τῷ κρινομένῳ ποιήματι, ἀλλ' ὁμολο-
γοῦσι συνάμα, ὅτι οὐδὲ τὴν ἐζήτησαν. Ἡρεσθή-
σαν εἰς τὰς ἄλλας τοῦ ποιήματος ἀρετάς, δὲν
ἐνόμισαν δὲ ἀναγκαῖον οὐδὲ χρήσιμον κἂν οἶον-
δήποτε φιλοσοφικὸν αὐτῶν καρύκειμα. Ἐχει δὲ
ἀληθῶς πολλὰς τὰς ποιητικὰς ἀρετὰς ὁ Ἑρως
καὶ ἡ Ψυχὴ. Καὶ νοημάτων δύναμιν, καὶ αἰ-
σθημάτων τρυφερότητα, καὶ φράσεως ἐγκράτειαν
καὶ στιχοιουργίας κάλλος. Ἡ γλῶσσά τοῦ εἶνε
σχεδὸν ἄψογος, πλὴν ὀλιγίστων σφαλμάτων,

ἄτινα παρατίθενται ἐν ὑποσημειώσει (*) καὶ λέξεων τινων ἀρχαϊκωτέρων τοῦ προσήκοντος, αἵτινες δυσαρέστως ταράττουσι τὴν ἁρμονίαν τοῦ ὅλου (**). ἡ δὲ στιχουργία του ἐπιμελὴς ἐν γένει, μελωδική καὶ ἀβίαστος, πλουσίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσα τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, καὶ σπανίως πλημμελοῦσα, ἰδίως δι' ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν ὁμοιοτελεῦτων. Τῶν ὀλίγων τούτων πλημμελημάτων τὴν διόρθωσιν ὑπέδειξαν ἐν περιθώριῳ τοῦ ποιήματος καὶ συνιστῶσιν εἰς τὸν ποιητὴν οἱ κριταί, οἵτινες καὶ ἀπονέμουσιν εἰς αὐτὸν μὲν τὸ βραβεῖον τοῦ ἀγῶνος, εἰς δὲ τὸν ποιητὴν τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ χωριοῦ πρῶτον καὶ θερμότατον ἔπαινον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1892.

ΟΙ ΚΡΙΤΑΙ

Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ἀθηναϊκὴ ἤχῃ

Ὡνομάζετο Ἀγανίκη Μαζαράκη.

Τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν οἰκείων καὶ τῶν γνωρίμων τῆς ἐνταῦθα ἀξιοτίμου οἰκογενείας τοῦ ἀρχιάτρου κ. Μαζαράκη, δὲν ἦτο καὶ εἰς εὐρύτερον γνωστόν. Μόνον ἐσχάτως ἐγένετο δημόσιον καὶ σχεδὸν ἐπλήρωσε τὰς Ἀθήνας ὅτε, τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον, ἡ ποιήτρια ἀπέθανε καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς μετριοφροσύνης τῆς, τὴν ὅποιαν δὲν ἐδύνατο πλεόν νὰ ὑπερασπίσῃ, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι, καὶ ἔλαβον τὰ παρθενικά τῆς χειρόγραφα, καὶ ἔδωκαν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς σαλπικιτὰς δημοσιογράφους, καὶ ἐπληρώθησαν αἱ στήλαι τῶν ἐφημερίδων βιογραφιῶν, σκιαγραφιῶν, χαρακτηρισμῶν, ἐγκατεσπαρμένων μὲ στίχους. Πόσον εἶνε δικαιολογημένη ἡ φιλοδοξία συζύγου καὶ τέκνων, θελόντων νὰ καταστήσωσιν ὅσην τὸ δυνατόν γνωστοτέραν Ἐκείνην, ἥτις ζῶσα μὲν τοῖς καθίστα τὸν βίον εὐτυχῇ, θνήσκουσα δὲ τοῖς ἀφῆκε κληρονομίαν πολύτιμον ἔργων φιλολογικῶν, οἷον εἰς πλάκα χρυσοῦ, ἐφ' ἧς κατοπτρίζεται ἡ ἀγνή τῆς ψυχῆ καὶ ἀναλάμπουσιν ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ νοῦ τῆς καὶ τῆς καρδίας τῆς, ὡς ἐπικολλήματα ἐξ ἀδαμάντων!

Ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι κατὰ τῆς τάσεως ταύτης θὰ διεμαρτύρετο ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη, ἐὰν τῇ ἦτο δυνατόν. Ἐξ ὅλων τῆς τῶν προτερημάτων, — καὶ εἶχε τόσα πολλὰ ἡ ἑλληνικὴ λογία! — ἡ μετριοφροσύνη ἦτο τὸ ἰσχυρότερον· θὰ ὠχρία δὲ ἀπέναντί τῆς καὶ αὐτὸ τὸ παροιμιώδες ἔον, τὸ κεκρυμμένον μὲν ὑπὸ τὰ φυλλώματα, ἀλλὰ προκαλοῦν τοῦ παροδίου τὴν προσοχήν, διὰ τῆς ἐκείθεν ἐκπεμπομένης εὐδορίας. Ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη, οὐδενὸς ποτε ἐξήτησε νὰ κινήσῃ τὴν προσοχήν. Παρ' αὐτῇ ἡ μετριοφροσύνη προελάμβανε πλεόν διαστάσεις ἐλατ-

τώματος, ἦτο δὲ ἀπίστευτος καὶ πρωτοφανὴς ἡ συγκέντρωσις εἰς ἑαυτήν. Ἔσχον καὶ ἐγὼ τὴν εὐτυχίαν πρὸ τινων ἐτῶν νὰ τὴν γνωρίσω ἐπ' ὀλίγον. Τίποτε, οὔτε ἡ συνομιλία, οὔτε ἡ περιβολή, οὔτε οἱ τρόποι, οὔτε καὶ ἡ φυσιογνωμία τῆς μοὶ ἀπεκάλυψε τί εἶδους γυναῖκα εἶχον ἐνώπιόν μου. Καὶ ὅτι μὲν ἦτο πρότυπον συζύγου καὶ μητρὸς θὰ ἐδυνάμην εὐκόλως νὰ συμπεράνω, ἐκ τῶν ἀρετῶν τῶν συμπαθεστάτων τῆς τέκνων καὶ ἐκ τῆς ἁρμονίας τῆς ἐνούσης τὴν ζηλευτὴν ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν. Ἀλλὰ πῶθεν νὰ μαντεύσω τὰ ἄλλα, τὰ γενικώτερα καὶ σπανιώτερα χαρίσματα τῆς κύρης τῶν Αἰνιάων, τὴν μοναδικὴν μόρφωσιν, τὴν θερμὴν ἔμπνευσιν καὶ τὸ ἀκμαῖον καλλιτεχνικὸν αἰσθημα! Αὐτὰ τὰ ἡγνύουν καὶ ἄλλοι, πολλοὶ στενώτερον ἔμου γνωρίζαντες τὴν ἀγνωστον λογίαν καὶ ποιήτριαν.

Ἡ φλόξ, ἡ ὁποία ἐνώκει εἰς τὰ στήθη τῆς, ἦτο δι' αὐτὴν μυστικόν, τοῦ ὁποίου ὀλίγους, ὀλιγίστους ἐθεώρησεν ἀξιόους εἰς τὴν ζωὴν τῆς. Τὸ ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἀνέδιδον τὰ χεῖλη τῆς αὐθόρμητον ὡς τὸ τοῦ πτηνοῦ, δὲν ἤθελε νὰ βεβηλοῦται εἰς κοινὰς ἀκοάς· ἀλλ' οὔτε ἴσως καὶ τῶν ἐπιλέκτων τὸ ἐθεώρει ἀντάξιον. Ἐγραψε καὶ τὰ ἐφύλασσε εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν τῆς. Αὐτὸ ἐκράτησε ζηλοτύπως τὸ μυστικόν τῆς μέχρι τέλους· ὅταν δὲ ἡ κάτοχος καὶ φύλαξ τὸ ἐγκατέλειψεν, εὐρέθη αἶφνης πλήρες ποιημάτων καὶ πεζῶν, τὰ ὁποῖα ἐκείνη ἔγραψε διὰ νὰ γράφῃ, εἰς τοῦτο μόνον ἡ εὐτυχὴς κατορθώσασα νὰ περιορίσῃ ὅλην τὴν ὡς καλλιτέχνου ἱκανοποίησιν τῆς . . .

★

Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἄξιον περιεργίας. Παρ' ἡμῖν ὅσον εἶνε ἀπολύτως σπάνιον τὸ φαινόμενον γυναικείων ἐγκεφάλων καλλιεργημένων καὶ ἰδιοφυῶν, τὸσον ἀπεναντίας εἶνε κοινότατον τὸ θέαμα γυναικῶν σχετικῶς λογίων, παρὰ ταῖς ὁποίαις ὅμως ὁ τύφος ἐπέχει ἀσυγκρίτως μεῖζονα θέσιν τῆς ἰδιοφυίας. Ἡ ἑλληνικὴ ἡ γνωρίζουσα ὁπωςδήποτε νὰ κρατήσῃ τὴν γραφίδα, φροντίζει μᾶλλον πῶς νὰ ἐπιδεινθῇ ἢ δι' ἀθορύβου καὶ εἰλικρινοῦς ἐργασίας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐνδόμυχον αὐτῆς κλίσιν. Ἐκ τῶν γυναικῶν τῶν γραμμάτων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα φέρονται σήμερον ὑπὸ τῆς φήμης, ἀμφιβάλλω ἂν καὶ μία μόνη ὑπάρχῃ ἱκανὴ νὰ ἐργασθῇ ὅπως ἐνόει τὴν ἐργασίαν ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη. Ὅλοι ζητοῦσι διὰ τῆς ρακλάμας, καὶ ὅχι πάντοτε τῆς εὐσυνειδητοτέρας, τὴν Δόξαν, φαίνονται δὲ λησμονοῦσαι καθολοκληρίαν ὅτι ἐκείνων ἀπεναντίας ἀρέσκειται στέφουσα δι' ἀμαράντου στεφάνου τὸ μέτωπον ἡ δύστροπος Θεά, οἱ ὁποῖοι ἀγνωοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῆς. Δὲν θέλω νὰ ῥηθῶ ὅτι τὴν λήθην τοῦ στοιχειώδους τούτου πάσχουσι κατὰ μέγα μέρος καὶ οἱ ἄνδρες. Ἀλλὰ τούτων τὴν φιλοδοξίαν καλύπτει ὁπωςδήποτε τὸ εὐρωστότερον τάλαντον καὶ ἡ ἐπιεικὴς ἰδέα τοῦ ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἀποζῶντες ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ το διακηρίσωσιν· ἐν ᾧ ἀπεναντίας αἱ γυναῖκες παρουσιάζονται ἀκόμη ὡς ἐρασιτέχναι, τὴν δὲ θερμὴν τῆς ἐπιδειξέως ἐπιθυμίαν εἶνε ἀνεπαρκεῖς νὰ ποικρύψωσιν οἱ ψυχροὶ στίχοι καὶ τάνούσια πεζογραφήματα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα συναντῶμεν συνήθως τὰ ὀνοματεπωνυμὰ των.

(*) Ἐτανύθη, τῷ ζητοῦσι, διακονίζουσι, ψηλαφεῖ, ὁμώσας. Ἀνορθογραφίαι τινὲς φαίνονται μᾶλλον ἀντιγραφικαὶ παραδρομαί.

(**) Οἶον: δακτύλιος, ἐμινύριζε, φαύσει, μικκύλη, μήνιος, ἐκπαγλιος, χλιδανός, ὀρωδεῖ, αἰγλήεις, κτλ.